

Borbély László: Laudáció Bertalan Tivadar 90. születésnapja alkalmából

„Talán egy kóbor reneszánsz művész elfuserált reinkarnációja vagyok” – állítja magáról Bertalan Tivadar, akit Magyarország egyetlen „öt az egyben” művészenek tartanak: több mint száz magyar és külföldi játékfilm látványmestere, díszlettervezője, art directora, továbbá táblaképek, grafikák, könyvművészeti munkák, kiállítások, „egyszemélyes” könyvek, borítók, kötéstervek, tipográfiák, szövegek és illusztrációk alkotója.

Grafikusi, festőművészeti munkálkodása – nem mindenkinél van így – jó alap volt a film világába való belépésre. Hiszen a díszlettervezés nem csupán művészet, szakma is. A teret bútorokkal, tárgyakkal fölöltöztető komplex látványvilág megteremtéséhez nem mindennapi tér- és anyagismerete segítette. A tervezőasztalnál végzett kitartó munkának köszönhetően, látomásainak különleges volta ugyancsak. Hiszen a történet, az ábrázolandó filmmese mögött érzékeltetni kell bizonyos korrajzot is. Korrajzot, amely – ha invenció a környezet kitalálása – az ember jellemtulajdonságának és arcának kivetítője is.

A megannyi technikával készült (olajtempera, kréta, ceruza, szén, quash) díszlet- és látványtervekben ott van egész személyisége. Akár 1955-ös diplomamunkájáról van szó (Budai Nagy Antal) – a Kós Károly-i transzszilván légzésben ott a tárgyak tömör méltósága is –, akár a meseköltészet egyik különleges darabjáról (*Az operaház fantomja* – 1989). A rendezőknél kiváltképp meg kell említeni Jean Dellanoyt, aki abban az időben a francia filmakadémia elnöke volt és több, nagy látványt igénylő filmet rendezett (pl.: Márton testvér – Luther, Charlemagne – Nagy Károly. Jean Dellanoy a világ egyik legjobb art directorának nevezte Bertalan Tivadart a sajtóban. Többek között együtt dolgozott Várkonyi Zoltánnal, Jancsó Miklóssal, Woody Allennel.

1956-tól száznál több filmben végezte a rábízott feladatot. Ez a teljesítmény már önmagában is kiemelné Bertalan Tivadart az alkotói sorból. De ez számára csupán háttér, bevezetés, hiszen jómaga elsősorban képzőművész, festő, grafikus.

A látás és láttatás képessége, íródjék bármilyen formában a mű, a szépírónak is legfőbb tulajdonsága lesz. Írótolla éppoly biztos, mint ceruzája vagy ecsetje. Álmodozásának, amely nála mindig valóság-kiegészítő elem, nincs határa: ég és föld, megtörtént és kigondolt ebben az életműben összetartozik.

Persze nála az írás sem nevezhető éppen „mellékes foglalatosságnak”, ezt Bertalan Tivadar olyan, eddig megjelent, úgynevezett egyszemélyes kötetei is bizonyítják, mint a *Bertalan* (1996), *A mindenség púpja* (1997), *Szellemtések*

(1997), *Emberisten* (1998), *Kirándulószo*ba (2000), *Hangok a papírgalacsinból* (2005), *Lipi* (2006), *Töpörin az angyal* (és a lelkiismeret) (2010), *Életmű-album* (2011), *Papírnehézék* (2013), *Félcédulák* (2016), *Rebellisek* (2018), *Állatságok – Növényiségek* (2018).

Általuk kivívta a maga alkotói függetlenségét. Kacagtat és mélyen szíven üt.

Munkásságát az alábbi díjakkal ismerték el: Nemzetközi Irodalmi első díj (1994), Újpestért díj (2005), Erdőkertes díszpolgára (2007), Életműdíj (2009), Újpest díszpolgára (2010), Napút díj (2010), Budapest díszpolgára (2012), Kossuth-díj (2017).

Ezen a születésnapon a Pesti Vigadó Sinkovits Imre Kamaraszínpadán színművész barátok közreműködésével - egyben pályatársai is -, portréfilmrészletek bejátszásával történik kísérlet arra, hogy a Kossuth-díjjal is elismert Bertalan Tivadar művészetének kulisszatitkaiba minél többen bepillanthassanak.